

Výroční zpráva Katedry hospodářských dějin FNH VŠE v Praze za rok 2003

PEDAGOGICKÁ, ORGANIZAČNÍ:

Pokračovala nadále výuka zavedených **povinných předmětů** (HD_108, HD_109) a **volitelných kurzů** (HD_201, HD_209, HD_210, HD_213, HD_214, HD_215, HD_216, HD_217, HD_306, HD_312, HD_317, HD_402, HD_406, HD_407, HD_416, HD_418). Dále probíhala výuka **diplomových seminářů**. Katedra poskytovala studijní **vědeckou literaturu** pedagogům a studentům z vlastních spravovaných fondů.

Dne 1. ledna 2003 byl **vedením KHD** pověřen doc. Stellner. Poté byl na základě výběrového řízení dne 1. června 2003 jmenován vedoucím katedry. Od 13. listopadu 2003 je též členem **Vědecké rady** Fakulty národohospodářské VŠE. V roce 2003 byl členem **disciplinární komise** Fakulty národohospodářské VŠE jmenován doc. Kovář. Katedře byla přidělena další místnost – č. 21 NB.

Schůze a jednání katedry se konaly ve dnech 23. ledna, 3. února, 18. února, 3. března, 31. března, 7. dubna, 5. května, 11. září, 30. října, 18. prosince.

Katedra připravila **návrh studijního programu vedlejší specializace „Novodobé hospodářské a sociální dějiny“**. Vedlejší specializace si klade za cíl doplnit studium některé z hlavních specializací o znalosti a praktické dovednosti, které jejímu absolventu umožní lépe vykonávat funkce ve státní správě, veřejných institucích, diplomacii, publicistice, školství i výzkumu. Cílem je naučit studenty samostatně a kriticky poznávat minulost a poskytnout jim komplexní vědomosti o hospodářském, sociálním, politickém a kulturním vývoji společnosti ve vztahu ke dnešku, tedy nabídnout jim širokou vzdělanostní strukturu. Studenti jsou vedeni k obecnějšímu chápání vývoje společenských věd, zákonitostí ekonomických procesů a během praktické části se naučí pracovat s historickými prameny, osvojí si kritický přístup k odborné literatuře, časopiseckým studiím a informacím na internetu. Studenti budou rozvíjet tvořivé myšlení, psaní vědeckého textu a vypracují seminární práci, jejíž téma mohou následně rozvíjet v diplomové práci. Stěžejními předměty budou HD_425 Úvod do studia novodobých hospodářských a sociálních dějin (doc. Stellner); HD_210 Sociální dějiny (prof. Průcha); HD_214 Hospodářské a politické dějiny Československa 1848-1938 (Ing. Váňa); HD_215 Hospodářské a politické dějiny Československa 1938-1989 (Ing. Váňa); HD_302 Novodobé hospodářské dějiny I. (Kovář) a HD_303 Novodobé hospodářské dějiny II. (doc. Kovář). K akreditaci bude předložena v roce 2004.

Doc. Stellner začal připravovat **syllabus** pro HD_425 Úvod do studia novodobých hospodářských a sociálních dějin, Dr. Dufek syllabus pro HD_109 Hospodářské dějiny pro regionalistiku a veřejnou správu a Ing. Váňa syllabus pro HD_406 Dějiny peněžních kategorií a institucí.

Prof. Průcha působil v **komisi rektorátu VŠE** pro přípravu publikace k 50. výročí založení VŠE „Vysoká škola ekonomická v Praze 1953–2003. Minulost, přítomnost, budoucnost“.

VĚDECKOVÝZKUMNÁ ČINNOST

Členové katedry se zaměřují na

- výzkum hospodářských dějin střední Evropy ve 20. století, (hospodářské dějiny Německa na přelomu 19. a 20. století).
- problematiku postupného potlačování soukromého podnikání v ČSR a NDR počátkem padesátých let 20. století, vzájemnou komparaci rozdílných přístupů k soukromému podnikání v ČSR a NDR a důsledky poněkud odlišného vývoje v obou státech na životní úroveň obyvatelstva.
- výzkum nejnovějších hospodářských dějin Číny (základní obecné vývojové trendy, jednotlivé sektory ekonomiky, konkrétní odvětví, základní faktory determinující vývoj čínské ekonomiky).
- hospodářské dějiny Evropy, USA a Velké Británie v období 1918 - 1939.
- analýzu hospodářských modelů demokratických a totalitních režimů v první polovině 20. století.
- analýzu euroatlantických hospodářských vztahů (ekonomické a politické souvislosti studené války, ekonomické důsledky integrace Skandinávských zemí).
- dějiny peněžních kategorií a institucí v Československu.
- hospodářské dějiny střední a východní Evropy v 18. století.
- analýzu severských ekonomických modelů, příčiny a podmínky jejich vzniku, vývoj ve druhé polovině 20. století a vliv integračních procesů na jejich charakter.
- výzkum německého poválečného hospodářského modelu (Soziale Marktwirtschaft), komparace s japonským a porovnání tzv. hospodářských zázraků v těchto zemích zejména v padesátých a šedesátých letech 20. století.
- analýzu vybraných problémů sociálních dějin ve střední Evropě v 19. a 20. století.

Granty:

Prof. Průcha: Grant Fakulty národohospodářské VŠE „Hospodářský vývoj Československa 1945 – 1992“.

Doc. Stellner: Grantový projekt Grantové agentury České republiky čís. 404/03/1456 „Střední Evropa a Rusko v 18. století. Ke vzájemným kulturním, politickým a hospodářským vztahům, ovlivňování a poznávání“.

Doc. Stellner: Grant Fakulty národohospodářské VŠE „Výběrová bibliografie k novodobým hospodářským a sociálním dějinám“.

Doc. Stellner: Výzkumný záměr MSM: J13/98: 112100004, Vývoj společnosti českých zemí v kontextu evropských a světových dějin, oddíl: Obraz reality ležící uvnitř i vně české společnosti v jejím kolektivním vědomí.

Doc. Stellner, Doc. Kovář se zapojili do přípravy návrhu výzkumného záměru FNH VŠE „Kvalitativní a kvantitativní analýza regulace trhů a odvětví z hlediska ekonomické efektivity a kvality života“.

Doc. Kovář: Výzkumný záměr MSM: J13/98: 112100004, Vývoj společnosti českých zemí v kontextu evropských a světových dějin, oddíl: Obraz reality ležící uvnitř i vně české společnosti v jejím kolektivním vědomí.

Dr. Dufek: Grant Grantové agentury České republiky čís. 402/03/P069 „Postupné potlačování soukromého podnikání v ČSR a v NDR v 50. letech 20. století a jeho důsledky pro výkonnost ekonomiky a životní úroveň obyvatelstva“.

Ing. Tajovský: Grant Fakulty národohospodářské VŠE „Role USA při obnově Evropy a počátcích evropského integračního procesu“.

Příklady studií:

PRŮCHA, Václav a kol., Hospodářské a sociální dějiny Československa, I. díl: 1918-1945, Brno, Doplněk (v tisku)

HINDLS, Richard, HOLMAN, Robert, HRONOVÁ, Stanislava a kol., Ekonomický slovník, Praha, C. H. Beck 2003 (spoluautor F. Stellner)

STELLNER, František, POLÁČEK, Jaroslav a kol., Internet nejen pro historiky, Praha, Grada 2003 (spoluautor D. Váňa)

PRŮCHA, Václav, The economy and the rise and fall of a small multinational state: Czechoslovakia, 1918-1992, in: Nation, State, and the Economy in History, ed. by A. Teichova and H. Matis, Cambridge University Press (UK) 2003, s. 181-196

PRŮCHA, Václav, Ekonomické aspekty dělení Československa v letech 1990-1993, in: OS – Fórum občanské společnosti, Bratislava, 2003, č. 1, s. 25-40 (Vyšlo též v polštině, in Przegład Historyczny Dyplomatyczny 2003.)

PRŮCHA, Václav, Podmínky rozvoje techniky v letech 1945-1992, in: Studie o technice v českých zemích 1945, 1. díl, Nár. tech. muzeum v Praze 2003, s. 13-60

PRŮCHA, Václav, GERŠLOVÁ, J., Die Beziehungen von Tschechen und Slowaken im 20. Jahrhundert (von der Hochzeit 1918 bis zur Scheidung 1992), in: Europa und seine Konflikte. Pankower Vorträge, Heft 4, Berlin 2003, s. 25-33

PRŮCHA, Václav, MACH, Miloš, Historie VŠE v kontextu společenského vývoje: od centrálně plánované k tržně orientované ekonomice, in: Vysoká škola ekonomická v Praze 1953-2003. Minulost, přítomnost, budoucnost, Praha 2003, s. 63-74

DUFEK, Pavel, Rada moudrých a německá hospodářsko-politická tradice a zkušenosti aneb několik poznámek ke vzniku a činnosti Expertní rady pro posuzování všeobecného hospodářského vývoje, in: http://nb.vse.cz/khp/Veda/Diskusni_seminare/2003/ds0803dufek.pdf

STELLNER, František, První ruská vladařka Žofie Alexejevna, in: Historický obzor 14, 2003, č. 5-6, s. 98-106

STELLNER, František, Historická výročí, in: Historický obzor 14, 2003, č. 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 11-12, s. 45-46, 92-93, 143, 188-190, 236-238, 285-286

STELLNER, František, Nové knihy, in: Historický obzor 14, 2003, č. 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 11-12, s. 44, 48, 95-96, 145, 191-192, 231, 240, 284, 288

GLENNY, Misha, Balkán, 1804-1999. Nacionalismus, válka a velmoci, BB Art, Praha 2003, 548 stran (přeložili M. Kovář, O. Kovářová)

HEYDEN, Ulrich van der, Rote Adler an Afrikas Küste. Die brandenburgisch-preußische Kolonie Großfriedrichsburg in Westafrika, in: Jahrbuch für europäische Überseegeschichte Band 3, 2003, s. 215 (recenze, F. Stellner)

Konference, semináře, přednášky

Katedra hospodářských dějin Fakulty národohospodářské Vysoké školy ekonomické uspořádala v letním semestru v rámci oslav 50. výročí založení naší školy **cyklus přednášek k hospodářským a sociálním dějinám 20. století**.

První přednášku na téma „Úloha svobodného zednářství v moderní české společnosti“ přednesla 3. března 2003 doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D., autorka monografií: „Alois Rašín. Dramatický život českého politika“, Praha 1997; „Česká politická pravice“, Praha 1999; „Čeští svobodní zednáři ve 20. století“, Praha 2002.

Další přednášku s názvem „Dopravně-politické problémy střední Evropy ve 20. století se zaměřením na Československo, Německo a Rakousko.“ přednesl 7. dubna 2003 doc. PhDr. Ivan Jakubec, CSc., autor monografií: „Velká hospodářská krize 1929-1933 a doprava“, Praha 1989; „Vývoj československých a německých drah 1929-1937“, Praha 1991; „Železnice a

Labská plavba ve střední Evropě 1918-1938“, Praha 1997; „Eisenbahn und Elbeschiffahrt in Mitteleuropa 1918-1938“, Stuttgart 2000.

Závěrečnou přednášku „O tzv. střeoevropském hospodářském problému mezi světovými válkami.“ proslavil 5. května 2003 doc. PhDr. Drahomír Jančík, CSc. Je autorem např. monografie „Třetí říše a rozklad Malé dohody“, Praha 1999 a spoluautor studií „Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948“, Praha 2002; „Židovské zlato, ostatní drahé kovy, drahé kameny a předměty z nich v českých zemích 1939-1945“, Praha 2001.

Přednášky měly vysokou úroveň a přispěly ke spolupráci Katedry hospodářských dějin s Ústavem hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Výzkumným centrem pro dějiny vědy Ústavu soudobých dějin AV ČR a UK. V letním semestru školního roku 2003/2004 bude cyklus pokračovat.

Prof. Průcha se zúčastnil ve dnech 29. až 31. května 2003 **mezinárodní konference Evropské asociace dějin bankovníctví**, která se konala v Národní bance Slovenska v Bratislavě. Konference se vedle početných zástupců SR účastnilo kolem 90 odborníků z 20 států. Na konferenci přednesl prof. Průcha se spoluautorkou doc. Ing. Lidmilou Němcovou, CSc. referát „The Centralization of the Czechoslovak Popular Banking after Introducing the Soviet Model“. Referát vyvolal živou diskusi o vývoji i v dalších zemích sovětského bloku, což vedlo k závěru rozšířit v tomto směru text a poskytnout ho sekretariátu Asociaci ve Frankfurtu n. M. ke zveřejnění. Do programu konference bylo zahrnuto i přijetí zahraničních hostů vedením Národní banky a další společenské akce.

Doc. Stellner vystoupil s příspěvkem na **semináři „Střední Evropa a Rusko v 18. století. Ke vzájemným kulturním, politickým a hospodářským vztahům, ovlivňování a poznávání“**, který byl pořádán 29. října 2003 Ústavem světových dějin FF UK v Praze. Do diskuse se zapojil též doc. Kovář.

Doc. Stellner přednesl dne 1. prosince 2003 na vídeňském pracovišti Institut für Osteuropäische Geschichte der Universität Wien přednášku „**Der Siebenjährige Krieg - der erste Weltkrieg?**“ Mimo jiné se věnoval problematice komparace ekonomického rozvoje válčících států a daňovým systémem v Prusku a Rusku.

Ing. Tajovský složil na Institutu politologických studií FSV UK státní **rigorósní zkoušku** a byl mu přiznán titul „PhDr.“ za práci „Podmínky a okolnosti vyhlášení Marshallova plánu“.

Ing. Tajovský, Ing. Skřivan pokračovali v přípravě **doktorských prací** (Ph.D.).

Klub autorů literatury faktu udělil doc. Kovářovi **Prémii Miroslava Ivanova** pro autory literatury faktu do 39 let za knihu „Stuartovská Anglie. Stát a společnost v letech 1603-1689“, kterou v roce 2001 vydalo nakladatelství Libri.

Dr. Dufek přednesl na **odborném semináři IEEP** konaném 12. listopadu 2003 referát Rada moudrých a německá hospodářsko-politická tradice a zkušenosti aneb několik poznámek ke vzniku a činnosti Expertní rady pro posuzování všeobecného hospodářského vývoje.

Ing. Skřivan se stal členem **Česko-čínské společnosti** působící při Orientálním ústavu AV ČR.

ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

Katedra spolupracovala v roce 2003 v rámci vědecké, pedagogické a studijní činnosti svých členů s řadou zahraničních pracovišť, konkrétně v **SRN** (European Association for Banking History; Osteuropa-Institut, Freie Universität Berlin; Lehrstuhl für Geschichte der frühen Neuzeit, Universität Bayreuth; Lehrstuhl für Neueste Geschichte, Universität Bayreuth; Osteuropa-Institut München, Historisches Seminar, Abt. Neueste Geschichte und Zeitgeschichte, Universität München; Fridrich-Meinecke-Institut der Freien Universität Berlin; Bundesarchiv Berlin; Historisches Seminar Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg), v **Rakousku** (Institut für Wirtschafts- und Sozialgeschichte, Wirtschaftsuniversität Wien; Institut für österreichisches und Internationales Steuerrecht, Wirtschaftsuniversität Wien; Institut für Osteuropäische Geschichte, Universität Wien), **Velké Británii** (London University), **Švédsku** (Svenska institutet, Uppsala) a **Slovensku** (Národní banka Slovenské republiky).

Jednotliví členové katedry se zapojili do těchto zahraničních aktivit:

Dr. **Dufek** podnikl dvě zahraniční studijní cesty do Berlína ve dnech 16.-28. 6. a 15.-19. 12. Využil je k výzkumu publikovaných i nepublikovaných pramenů k hospodářským a politickým dějinám NDR do sklonku padesátých let 20. století a k nákupu nejnovější odborné literatury. Pracoval v těchto institucích: Bundesarchiv - Stiftung der Regierung, Parteien und Massenorganisationen der DDR, Finckensteinallee 14; Staatsbibliothek - Preussischer Kulturbesitz, Potsdamerplatz 2/Unter den Linden 15. Náklady byly hrazeny z prostředků GA ČR, na úhradě nákladů prvního uvedeného pobytu se částečně podílela FNH VŠE.

Doc. **Kovář** absolvoval studijní pobyty v rámci meziuniverzitních dohod s Univerzitou Karlovou v Berlíně (14.-25. 4.), Bayreuthu (2.-6. 6.), Heidelbergu (2.-9. 11.) a Vídni (1.-5. 12.), v rámci plnění výzkumného záměru MSM: J13/98: 112100004, Vývoj společnosti českých zemí v kontextu evropských a světových dějin, oddíl: Obraz reality ležící uvnitř i vně české společnosti v jejím kolektivním vědomí pobýval v Londýně (22.-25. 9.). Během těchto cest jednal s kolegy z: Fridrich-Meinecke-Institut der Freien Universität Berlin; Osteuropa-Institut, Freie Universität Berlin; Lehrstuhl für Geschichte der frühen Neuzeit, Universität Bayreuth; Lehrstuhl für Neueste Geschichte, Universität Bayreuth; Institut für Osteuropäische Geschichte, Universität Wien; London University; British Library, London; Historisches Seminar Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg.

Prof. **Průcha** se ve dnech 29.- 31. května 2003 zúčastnil v Bratislavě mezinárodní konference Evropské asociace dějin bankovníctví na téma Lidové peněžnictví a finanční systém (Annual Conference of the European Association for Banking History e. V.: Popular Banking and the Financial System). Organizační zabezpečení převzala Národní banka Slovenské republiky. Konference se vedle početných zástupců SR účastnilo kolem 90 odborníků z 20 států. Na konferenci spolu se spoluautorkou doc. Ing. Lidmilou Němcovou, CSc. přednesl referát „The Centralization of the Czechoslovak Popular Banking after Introducing the Soviet Model“ (širší verze referátu byla publikována předem a účastníci konference ji měli k dispozici). Referát vyvolal živou diskusi o vývoji i v dalších zemích sovětského bloku, což vedlo k závěru rozšířit v tomto směru text a poskytnout ho Asociaci ke zveřejnění. Do programu konference bylo zahrnuto i přijetí zahraničních hostů vedením Národní banky, recepce a půldenní lodní vyjíždka k Děvínu a k vodnímu dílu Gabčíkovo. Na závěr představitelé Asociace vysoko ocenili organizační zajištění konference slovenskými hostiteli. Vyžádanou stať s názvem „The changes of the popular banking in Czechoslovakia and in other countries

of Central and South-Eastern Europe after introducing the Soviet banking systém“ (spoluautorka L. Němcová) zaslal prof. Průcha počátkem listopadu k publikaci do ústředí Asociace ve Frankfurtu/Main.

Ing. **Skřivan** a Ing. **Tajovský** vykonali ve dnech 25.-27. 11. zahraniční cestu do Vídně. Zaměřili se především na shromáždění studijních materiálů a studium (popř. kopírování) odborné literatury. V této souvislosti navštívili Institut für Wirtschafts- und Sozialgeschichte, Wirtschaftsuniversität Wien.

Doc. **Stellner** absolvoval studijní pobyty v rámci plnění projektu GA ČR v Berlíně (14.-28. 8.), Petrohradě (31. 8.-10. 9.) a Mnichově (2.-12. 11.). V rámci plnění výzkumného záměru MSM: J13/98: 112100004, Vývoj společnosti českých zemí v kontextu evropských a světových dějin, oddíl: Obraz reality ležící uvnitř i vně české společnosti v jejím kolektivním vědomí pobýval v Londýně (22.-25. 9.) a v rámci meziuniverzitních dohod s Univerzitou Karlovou též v Berlíně (14.-25. 4.), Bayreuthu (2.-6. 6.) a Vídni (1.-5. 12.). Během těchto cest jednal s kolegy z: Osteuropa-Institut, Freie Universität Berlin; Lehrstuhl für Geschichte der frühen Neuzeit, Universität Bayreuth; Lehrstuhl für Neueste Geschichte, Universität Bayreuth; Osteuropa-Institut München, Historisches Seminar, Abt. Neueste Geschichte und Zeitgeschichte, Universität München; Fridrich-Meinecke-Institut der Freien Universität Berlin; Institut für Osteuropäische Geschichte, Universität Wien; Universitet Sankt Petersburg; London University; British Library, London. Spolupráci dále udržuje s Historisches Seminar Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg ad. Prováděl archivní výzkum v: Haus, Hof- und Staatsarchiv, Wien; Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin-Dahlem. Dne 1. prosince 2003 přednesl na vídeňském pracovišti Institut für Osteuropäische Geschichte der Universität Wien přednášku „Der Siebenjährige Krieg - der erste Weltkrieg?“ Mimo jiné se věnoval problematice komparace ekonomického rozvoje válčících států a daňovým systémem v Prusku a Rusku.

Ing. **Tajovský** spolupracuje se Svenska institutet v Uppsale.

DOKTORANDI

Prof. Průcha je školitelem v rámci doktorského studia v rámci FNH VŠE a členem komise pro obhajoby doktorských prací.

V Praze, 20. března 2004

doc. PhDr. František Stellner, Ph.D.
vedoucí KHD FNH VŠE